

ÕIGUSKANTSLER

Riigikogu juhatus

ETTEKANNE nr 1

Tallinn

20.01.2006

Vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitamise kohta vanemahüvitise seaduse alusel

Analüüsisin õiguskantsleri seaduse § 1 lõigete 1 ja 2 alusel vanemahüvitise seaduse § 3 lõike 8 teise lause vastavust põhiseaduse § 12 lõike 1 esimesele lausele ja § 32 lõikele 2. Selle tulemusel leian, et vanemahüvitise seaduse koosõla põhiseadusega on kaheldav osas, milles vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitatakse üksnes vanemahüvitise taotlejale, kellel on veel alla kahe aasta kuue kuu vanuseid lapsi ja kelle vanemahüvitise suurus arvutatakse vanemahüvitise seaduse § 3 lõike 8 esimese lause alusel.

Oma seisukohta põhjendan järgmiselt.

I Asjaolud ja menetluse käik

1. Minu poole pöördunud avaldajal sündis 2004. aasta aprillis laps. Kuni 2005. aasta märtsi alguseni sai avaldaja vanemahüvitist. Pärast vanemahüvitise saamise õiguse lõppemist asus avaldaja tööle. Hiljemalt 01.12.2005 pidi avaldaja jääma uuele rasedus- ja sünnituspuhkusele. Tema 2005. aastal saadud sotsiaalmaksuga maksustatav tulu on suurem saadud vanemahüvitise aluseks olnud sotsiaalmaksuga maksustatavast tulust. Avaldaja uus vanemahüvitis arvestati avaldaja 2005. aasta tulust, samas tema sünnitushüvitis arvestati RaKS § 55 järgi tema 2004. aasta sissetulekute järgi. Kuna avaldaja põhisissetulek 2004. aastal koosnes vanemahüvitisest, siis see tähendab, et avaldaja sünnitushüvitis on oluliselt väiksem võrreldes avaldaja eelmise vanemahüvitise ning sünnitushüvitisega ja üldise kuu keskmise sissetulekuga.

2. VHS § 3 lõike 8 teine lause näeb vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitamise ette isikutele, kellel on veel alla kahe aasta kuue kuu vanuseid lapsi ja kelle VHS § 3 lõike 2 alusel arvutatud ühe kalendrikuu keskmine tulu on väiksem kui talle eelmisel korral määratud vanemahüvitise arvutamise aluseks olnud tulu. Samas ei ole võimalik VHS § 3 lõike 8 teise lause alusel vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitada neile isikutele, kellel on veel alla kahe aasta kuue kuu vanuseid lapsi ja kelle ühe kalendrikuu keskmine tulu on suurem kui talle eelmisel korral määratud hüvitise arvutamiseks olnud tulu. Avaldaja leiab oma pöördumises, et vanemahüvitise seaduse (edaspidi VHS) § 3 lõike 8 teine lause on vastuolus põhiseaduse § 12 lõikes 1 sätestatud üldise võrdsuspõhiõigusega.

II Asjaomane säte

3. Vanemahüvitise seaduse § 3 lõike 8 teine lause:

„§ 3. Hüvitise suuruse arvutamine

[...]

(8) [...] Sünnitushüvitisele õigust omavale isikule hüvitatakse alates lapse sünnist hüvitise ja sünnitushüvitise vahe Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras.”

III Õiguskantsleri seisukoht

3.1. Põhiseaduslik taust

4. Omandiõigus on sätestatud põhiseaduse §-s 32. Tegemist on üldise normiga, mis kaitseb isiku varalisi õiguseid. Riigikohus leidis oma 17.06.2004 otsuses, et PS § 32 kaitsealasse kuulub peale kinnisasjade ja vallasasjade ka rahaliselt hinnatavad õigused ja nõuded.¹ Põhiseaduse § 32 lõikes 2 sätestatud õigust vabalt vallata, kasutada ja käsutada oma omandit on riivatud siis, kui eksisteerib norm, mis ei võimalda omandiõigust vabalt teostada.

5. Riigikohus on varasemalt põhiseaduse järelevalve lahendites korduvalt tõlgendanud põhiseadust koostoimes Euroopa inimõiguste konventsiooni ja selle tõlgendustega. Nii on Riigikohus põhiseaduslikkuse järelevalve lahendites tuginenud Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi EIK) lahenditele näiteks 18.03.2005 sundvõõrandamise asjas², 25.10.2004 juhtimisõiguse peatamise asjas³, 21.06.2004 elamisloa andmise asjas⁴. Järelikult tuleb ka antud kaasuse korral PS § 32 kaitseala ja selle riive hindamisel lähtuda EIK tõlgendustest. Täpsemalt tuleb PS § 32 sisustamisel arvestada EIK tõlgendustega Euroopa inimõiguste konventsiooni protokollis nr 1 art 1 sätestatud omandiõiguse küsimuses.

6. EIK kui Euroopa inimõiguste konventsiooni täitmise üle järelevalvet teostav institutsioon on oma paljutsiteeritud lahendis *Gaygusuz vs. Austria*⁵ leidnud, et õigus vältimatule abile on Euroopa inimõiguste konventsiooni protokollis nr 1 art 1 mõttes rahaliselt hinnatav õigus ja kuulub omandiõiguse kaitsealasse. Samale seisukohale jäi EIK ka kaasuses *Koua Poirrez vs. Prantsusmaa*⁶, milles EIK leidis, et täiskasvanud puudega inimese elatusraha on rahaliselt hinnatav õigus Euroopa inimõiguste konventsiooni protokollis nr 1 art 1 mõttes ning kuulub omandiõiguse kaitsealasse, kuigi selle elatusraha saamine ei sõltu isiku tehtud maksetest. Nimetatud lahendites esitatud seisukohti kinnitas EIK oma 06.07.2005 otsuses asjas *Stec jt vs. Ühendatud Kuningriik*⁷, kus EIK ütles selgesõnaliselt, et õigustloov akt, mis annab isikule õiguse sotsiaaltoetusele olenemata sellest, kas selle sotsiaaltoetuse saamiseks on vaja teha eraldi makseid või mitte, on käsitav omandiõigust loova aktina nende isikute suhtes, kes täidavad

¹ RKÜKo 17.06.2004 nr 3-2-1-143-03, p 18.

² RKÜKo 18.03.2005 nr 3-2-1-59-04, p 20.

³ RKÜKo 25.10.2004 nr 3-4-1-10-04, p-d 19 ja 20.

⁴ RKPJKo 21.06.2004 nr 3-4-1-9-04, p-d 13 ja 14.

⁵ Euroopa Inimõiguste Kohtu 16.09.1996 *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV asjas *Gaygusuz vs. Austria*, p 41.

⁶ Euroopa Inimõiguste Kohtu 30.09.2003 otsus asjas nr 40892/98 *Koua Poirrez vs. Prantsusmaa*, p 37.

⁷ Euroopa Inimõiguste Kohtu 06.07.2005 otsus asjas nr 65731/01 ja 65900/01 *Stec jt vs. Ühendatud Kuningriik*, p 54.

sotsiaaltoetuse saamise tingimused. Seega on EIK leidnud, et rahaliselt hinnatav õigus, mis kuulub omandiõiguse kaitsealasse, on ka seadusest tulenev õigus sotsiaaltoetusele, kui isik on täitnud selle saamiseks vajalikud tingimused. Asjaomasele EIK lahendile (*Gaygusuz vs. Austria*) viidates on samale seisukohale asunud ka Ameerikavaheline Kohus.⁸ Järelikult on vähemalt kaks maailmas eksisteerivat inimõiguste kaitse institutsiooni leidnud, et õigus sotsiaaltoetusele on omand.

Ühtlasi tuleb tõdeda, et õigus sotsiaaltoetusele on rahaliselt hinnatav õigus ning kuulub põhiseaduse § 32 kaitsealasse olenemata selle süsteemi rahastamise viisist.

7. Vanemahüvitis on nähtuvalt VHS § 1 lõikest 1 hüvitis, mida riik maksab isikule eesmärgil hüvitada talle laste kasvatamise tõttu saamata jäänud tulu. Seda teeb riik isikule elatusvahendite tagamise näol. Sisuliselt on tegemist hüvitisega, mille saamine ei sõltu sellest, kas isik on tasunud makse või teinud teisi makseid. Seejuures tagab riik isikule elatusvahendid vastavalt VHS § 4 lõikele 6 rahas.

Leian, et eelnevast võib järeldada, et vanemahüvitise puhul on tegemist rahaliselt hinnatava õigusega, mis kuulub põhiseaduse § 32 kaitsealasse. Samamoodi tuleb omandiõiguse kaitsealasse kuuluvaks pidada ka vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitist.

8. Põhiseaduse § 12 lõike 1 lauses 1 on sätestatud üldine võrdsuspõhiõigus. Selle õiguse sisuks on nõue kohelda võrdseid võrdselt ja ebavõrdseid ebavõrdselt. Seda nii õigusloomes kui ka õiguse kohaldamisel.⁹ Üldist võrdsuspõhiõigust on riivatud siis, kui kaks võrreldavat isikut, isikute gruppi või asjade kogumit on ebavõrdselt koheldud. Võrdsuspõhiõigust on aga rikutud, kui asjaomaseks riiveks pole mõistlikku põhjust.

Seega tuleneb põhiseaduse sellest nõudest, et vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitise maksimisel tuleb võrreldavaid isikuid kohelda võrdselt, v.a siis, kui nende isikute ebavõrdseks kohtlemiseks on mõistlik põhjus.

3.2. Kaasuse põhiküsimus

9. VHS § 3 lõike 8 teise lause kohaselt hüvitatakse sünnitushüvitisele õigust omavale isikule alates lapse sünnist vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe. Seejuures hüvitatakse vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe vastavalt VHS § 3 lõike 8 esimesele lausele üksnes vanemahüvitise taotlejale, kellel on veel alla kahe aasta kuue kuu vanuseid lapsi ja kelle VHS § 3 lõike 2 alusel arvatud ühe kalendrikuu keskmine tulu on väiksem kui talle eelmisel korral määratud hüvitise arvutamise aluseks olnud tulu, mistõttu arvutatakse tema vanemahüvitise suurus varasemast tulust. Seega hüvitatakse vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe vanemahüvitise taotlejale, kelle uus vanemahüvitise suurus arvutatakse varasemast tulust, mitte aga vanemahüvitise taotlejale, kelle vanemahüvitise suurus arvutatakse tavapäraselt VHS § 3 lõike 2 alusel.

⁸ Ameerikavahelise Kohtu 28.02.2003 otsus asjas nr 98 viis pensionäri *vs* Peruu, p-d 102 ja 103. Vt omandi mõiste kohta ka Ameerikavahelise Kohtu 06.02.2001 otsust asjas nr 74 *Baruch Ivcher Bronstein vs* Peruu, p 122.

⁹ RKPJKo 03.04.2002 nr 3-4-1-2-02, p 17.

Eelnevast tulenevalt on kaasuse põhiküsimuseks see, miks ei hüvitata vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe vanemahüvitise taotlejale, kellel on veel alla kahe aasta kuue kuu vanuseid lapsi ja kelle vanemahüvitise suurus arvutatakse VHS § 3 lõike 2 alusel ja kas see kujutab endast omandiõiguse ja võrdsuspõhiõiguse rikkumist.

3.3. Õiguslik hinnang

10. Ravikindlustusseaduse (edaspidi RaKS) § 58 lõike 1 esimese lause järgi makstakse sünnituslehe alusel rasedale sünnitushüvitist 140 kalendripäeva, mitmikute sünni või tüsistusega sünnituse korral 154 kalendripäeva eest, kui isik on jäänud rasedus- ja sünnituspuhkusele vähemalt 30 kalendripäeva enne arsti määratud eeldatavat sünnitamiskuupäeva. Seega üldjuhul makstakse sünnitushüvitist siis, kui isik on näiteks 30 päeva enne eeldatavat sünnitamiskuupäeva jäänud rasedus- ja sünnituspuhkusele, ka pärast lapse sündi 110 kalendripäeva eest.

Nähtuvalt VHS § 2 lõikest 4 makstakse isikule vanemahüvitist alles pärast sünnitushüvitise maksmise perioodi lõppemist. Seetõttu võib järeldada, et reeglina makstakse pärast lapse sündi isikule esmalt sünnitushüvitist ja alles pärast sünnitushüvitise maksmise perioodi lõppemist vanemahüvitist. Seda kinnitab ka VHS § 2 lõige 4, mille järgi tekib lapse emal õigus vanemahüvitisele alates lapse sünnist, kui tal ei olnud õigust sünnitushüvitisele.

11. Sünnitushüvitise suuruse arvutamise alused tulenevad RaKS §-st 55. Nähtuvalt viimasest on analoogiliselt vanemahüvitisega ka sünnitushüvitise suuruse arvutamise aluseks sotsiaalmaksuga maksustatud tulu. Seejuures sünnitushüvitise suuruse kindlaksmääramisel tuleb üldjuhul lähtuda RaKS § 55 lõikest 2, mille kohaselt RaKS § 5 lõike 2 punkti 1 või 2 alusel kindlustatud isiku (üle ühekuulise tähtajaga või määramata ajaks sõlmitud töölepingu alusel töötav isik, kelle eest on kohustatud maksma sotsiaalmaksu tööandja või avalikus teenistuses töötav isik, kaadrikaitseväelasena lepingulisse teenistusse võetud või asendusteenistuses olev isik, Riigikogu liige, Vabariigi President ja Vabariigi Valitsuse liige, kelle eest on kohustatud maksma oma asutuste kaudu sotsiaalmaksu riik või kohalik omavalitsus) kalendripäeva keskmine tulu võrdub töövõimetuslehel märgitud töö- või teenistuskohustuste täitmisest vabastuse alguspäeva kalendriaastale eelnenud kalendriaastal kindlustatud isikule arvestatud sotsiaalmaksu alusel arvutatud tulu ja arvu 365 jagatisega, kusjuures arvust 365 arvatakse maha päevade arv, millal kindlustatud isik oli töö- või teenistuskohustuste täitmisest või majandus- või kutsetegevusest ajutiselt vabastatud töövõimetuslehe alusel.

Nimetatud üldreegel käib seega isikute kohta, kes on töö- või teenistussuhtes ning on vabastatud töö- või teenistuskohustuste täitmisest vahetult enne rasedus- ja sünnituspuhkusele jäämist.

Lisaks on seadusandja näinud RaKS § 55 lõikes 3 ette ka erijuhtu, mille järgi võrdub kalendripäeva keskmine tulu töötaja põhipalga ja arvu 30 jagatisega, kuid mitte üle Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud kuupalga alammäära ja arvu 30 jagatise, kui RaKS § 5 lõike 2 punkti 1 või 2 alusel kindlustatud isiku (üle ühekuulise tähtajaga või määramata ajaks sõlmitud töölepingu alusel töötav isik, kelle eest on kohustatud maksma sotsiaalmaksu tööandja või avalikus teenistuses töötav isik, kaadrikaitseväelasena lepingulisse teenistusse võetud või asendusteenistuses olev isik, Riigikogu liige, Vabariigi President ja Vabariigi Valitsuse liige, kelle eest on kohustatud maksma oma asutuste kaudu sotsiaalmaksu riik või kohalik omavalitsus) eest kalendripäeva keskmine tulu

arvutamisel aluseks oleval kalendriaastal ei makstud sotsiaalmaksu, kusjuures kalendripäeva keskmise tulu arvutamisel lähtutakse töövõimetuslehel märgitud töökohustuste täitmisest vabastuse alguspäevale eelnenud päeval kehtinud töötaja põhipalgast või Vabariigi Valituse kehtestatud kuupalga alammäärast.

Asjaomane erijuht on järelikult mõeldud reguleerima olukordi, kus isik on küll töö- või teenistussuhtes, ent tema eest ei ole enne rasedus- ja sünnituspuhkusele jäämist kalendriaasta jooksul tasutud sotsiaalmaksu (nt isik on kasvatanud alla kolmeaastast last).

12. Nagu juba eespool mainitud, on isikul juhul, kui tal on õigus saada sünnitushüvitist, õigus vanemahüvitisele alles siis, kui sünnitushüvitise maksmise periood on lõppenud. Seejuures arvutatakse vanemahüvitise suurus vastavalt VHS § 3 lõikele 2 vanemahüvitise õiguse tekkimise päevale eelnenud kalendriaasta isikustatud sotsiaalmaksu alusel (v.a mõned VHS § 3 lõikes 2 toodud erandid).

Kuna teatud juhtudel puudub isikul vanemahüvitise õiguse tekkimise päevale eelnenud kalendriaastal isikustatud sotsiaalmaks, on seadusandja näinud VHS §-s 3 ette mitmeid erandeid, mil vanemahüvitist makstakse ühes või teises suuruses ka siis, kui isikustatud sotsiaalmaks puudub või seda on makstud väikeses summas.

Üks ülalmainitud erand sisaldub ka VHS § 3 lõike 8 esimeses lauses, mille järgi arvutatakse vanemahüvitise suurus varasemast tulust siis, kui vanemahüvitise taotlejal, kellel on veel alla kahe aasta kuue kuu vanuseid lapsi, on VHS § 3 lõike 2 alusel arvutatud ühe kalendrikuu keskmine tulu väiksem kui talle eelmisel korral määratud hüvitise arvutamise aluseks olnud tulu. Viidatud sätte eesmärgiks on soodustada laste järjestikust sündi ning tagada vanemale eelmise vanemahüvitise suurune sissetulek, kui ta kahe lapse sünni vahepeal ei töötanud või sai varasemast väiksemat tulu.¹⁰ Seetõttu ongi seadusandja näinud VHS § 3 lõikes 8 ette selle, et vanemale tagatakse sama suur vanemahüvitis kui ta sai eelmise lapse puhul.

Seega juhul, kui alla kahe aasta kuue kuu vanuse lapse vanem A sai 2004. aastal vanemahüvitist 5000 krooni kuus ning 2006. aasta jaanuaris vanemahüvitist taotledes oleks tema vanemahüvitis 2005. aasta sotsiaalmaksuga maksustava tulu põhjal 3000 krooni kuus, saaks ta 2006. aastal vastavalt VHS § 3 lõike 8 esimesele lausele kuus ikkagi 5000 krooni vanemahüvitist.

13. Lisaks on seadusandja kehtestanud VHS § 3 lõike 8 teises lauses vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitamise õiguse VHS § 3 lõike 8 esimeses lauses nimetatud isikutele. Seda põhjusel, et sageli tuleb neil isikutel arvutada sünnitushüvitis RaKS § 55 lõike 3 alusel. Kuna RaKS § 55 lõige 3 seab sünnitushüvitise arvutamise aluseks oleva ülempiiri sõltuvusse Vabariigi Valituse kehtestatud kuupalga alammäärast, jääb isikule makstav sünnitushüvitis jääda pärast lapse sündi allapoole talle makstavast vanemahüvitise suuruselt. See aga ei aita täita vanemahüvitise seaduse üldise eesmärgi – vanema sissetuleku säilitamist lapse kasvatamise ajal – realiseerumist. Seda põhjusel, et vahetult pärast lapse sündi saaks isik, kelle tavapärane sissetulek ületab alampalka, mitme kuu vältel alampalka suurust sissetulekut. seetõttu tagabki seadusandja

¹⁰ Vanemahüvitise seaduse eelnõu seletuskiri seisuga 23.09.2003, nr 125 SE, kättesaadav arvutivõrgus: <http://web.riigikogu.ee/ems>.

isikule pärast lapse sünni vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitamise kaudu talle vajaliku sissetuleku ka perioodil, mil tema üldine sissetulek langeks.¹¹

14. Meenutades kaasuse põhiküsimust, toon alljärgnevalt kolm näidet, mille eesmärgiks on näidata seadusandja vastuolulist käitumist vanemahüvitise taotlejate puhul, kellel on veel alla kahe aasta kuue kuu vanuseid lapsi ja kelle vanemahüvitis arvutatakse VHS § 3 lõike 2 alusel, ent kelle sissetulek langeb analoogiliselt VHS § 3 lõikes 8 kirjeldatud isikutega RaKS § 55 lõike 3 alusel arvutatava sünnitushüvitise suuruse tõttu. Neist esimene näide puudutab isikut A, kelle vanemahüvitis arvutatakse VHS § 3 lõike 8 esimese lause alusel ning kelle vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitatakse, teine ja kolmas näide aga isikuid B ja C, kelle vanemahüvitis arvutatakse VHS § 3 lõike 2 alusel ja kelle vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe ei hüvitata.

a) Alla kahe aasta kuue kuu vanuse lapse vanem A sai 2004. aastal vanemahüvitist 5000 krooni kuus ning 2006. aasta jaanuaris vanemahüvitist taotledes oleks tema vanemahüvitis 2005. aasta sotsiaalmaksuga maksustava tulu põhjal 3000 krooni kuus. Kuna A-le 2004. aastal makstud vanemahüvitis oli 5000 krooni, saab A vastavalt VHS § 3 lõike 8 esimesele lausele 2006. aastal kuus ikkagi 5000 krooni vanemahüvitist.

Arvestades asjaolu, et A tulu 2004. aastal, millest lähtuvalt arvutatakse RaKS § 55 lõike 2 alusel sünnitushüvitise suurus 2005. aasta detsembris, mil ta taotles sünnitushüvitist, on RaKS § 55 lõike 2 mõttes olematu (2004. aastal tööl ei käinud, sest oli lapsepuhkusel), saaks A vastavalt RaKS § 55 lõikele 3 ja § 58 lõikele 1 sünnitushüvitist 2005. aastal taotledes 12553 krooni (140 päeva x 2690/30) ja hiljem 2006. aastal vanemahüvitist 5000 krooni kuus. Seda olenemata sellest, et 2004. aastal sai ta sünnitushüvitist 23000 krooni (140 päeva x 5000/30) ja hiljem 2004. aastal vanemahüvitist 5000 krooni kuus.

Kuna seadusandja on leidnud VHS § 3 lõike 8 teises lauses, et ülalkirjeldatud juhul tuleb vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe isikule vanemahüvitise seaduse üldeesmärgi täitmise nimel hüvitada, saab A lähtuvalt VHS § 3 lõike 8 teise lause alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 01.04.2004 määruse nr 94 „Vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitamise kord“ §-st 2 alates lapse sünnist kuni sünnitushüvitise maksmise perioodi lõpupäevani 77 krooni päevas (5000/30 – 2690/30), s.t 70 sünnitushüvitise päeva korral kokku 5390 krooni. Nimetatud summa lisandub A-le juba makstud sünnitushüvitisele.

b) Oletagem aga nüüd, et B sai oma esimese lapse 01.01.2004. Ta sai vanemahüvitist 7000 krooni kuus. 01.12.2004 otsustas ta tagasi tööle minna. Ta töötas kuni 01.12.2005, mil ta läks uuele rasedus- ja sünnituspuhkusele. Ta sünnitab 02.01.2006. Tema 2005. aasta sotsiaalmaksuga maksustatava tulu põhjal on tema vanemahüvitiseks 2006. aastal 9000 krooni kuus. Kuna 2004. aastal B sisuliselt ei töötanud, on tema sünnitushüvitiseks RaKS § 55 lõike 3 järgi 12553 krooni (140 x 2690/30).

¹¹ Vabariigi Valitsuse määruse „Vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitamise kord“ eelnou seletuskirjas seisab: „Vanemahüvitise seaduse § 3 lõike 8 teise lauses on töö- ja pereelu ühitamist soodustava meetmena sisse toodud vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitamise võimalus, mille eesmärgiks on tagada isikule vanemahüvitise suurune sissetulek ka ajavahemiku eest alates lapse sünnist kuni sünnitushüvitise maksmise perioodi lõpupäevani.“

Kuna VHS § 3 lõige 8 reguleerib üksnes vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitamist neile, kes enne järgmise lapse sündi teenisid vähe või ei teeninud üldse, ei ole VHS § 3 lõike 8 teise lause järgi võimalik B-le 2006. aastal saadava vanemahüvitise ja 2004. aasta sotsiaalmaksuga maksustatud tulude põhjal arvatud sünnitushüvitise vahe hüvitada. Seetõttu jääb B sünnitushüvitiseks 12533 krooni, kuigi talle 2004. aastal makstud sünnitushüvitis oli märkimisväärselt suurem (oletame, et 32219 krooni). Pärast sünnitushüvitise maksmise perioodi lõppu hakkab B saama vanemahüvitist 9000 krooni kuus.

c) B-ga analoogiliselt koheldakse ka C-d, kes sai esimese lapse 01.01.2004, kelle sünni puhul hakkas C saama vanemahüvitist 8000 krooni kuus. Ka C otsustas vahemikus 01.12.2004 - 01.12.2005 teha tööd ning teenida sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu. C saab teise lapse 02.01.2006, mistõttu arvutatakse tema vanemahüvitise suurus 2005. aasta sotsiaalmaksuga maksustatava tulu põhjal. Tema 2005. aasta sotsiaalmaksuga maksustatava tulu põhjal on tema vanemahüvitiseks 2006. aastal 8000 krooni kuus. Kuna 2004. aastal C sisuliselt ei töötanud, sest kasvas last, on tema sünnitushüvitiseks RaKS § 55 lõike 3 järgi 12533 krooni (140 x 2690/30). Kuna VHS § 3 lõige 8 reguleerib üksnes vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe hüvitamist neile, kes enne järgmise lapse sündi teenisid vähe või ei teeninud üldse, ei ole VHS § 3 lõike 8 teise lause järgi võimalik C-le 2006. aastal saadava vanemahüvitise ja 2004. aasta sotsiaalmaksuga maksustatud tulude põhjal arvatud sünnitushüvitise vahe hüvitada. Seetõttu jääb C sünnitushüvitiseks 12533 krooni. Pärast sünnitushüvitise maksmise perioodi lõppu hakkab C saama vanemahüvitist 8000 krooni kuus.

15. Leian, et eelnevast nähtub selgelt, et seadusandja kohtleb omavahel võrreldavaid isikuid A, B ja C (kõikidel isikutel puudus 2004. aastal selline sotsiaalmaksuga maksustatav tulu, mille põhjal arvutada sünnitushüvitise suurus 2005. aastal RaKS § 55 lõike 2 alusel, mistõttu arvutatakse nende sünnitushüvitis RaKS § 55 lõikest 3 lähtuvalt) erinevalt: A-le hüvitatakse vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe, B-le ja C-le aga mitte. Täpsemalt öeldes, sellise piirangu olemasoluta saaksid ka B ja C nautida omandiõigust vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahele ning seadusandja täita vanemahüvitise seaduse üldist eesmärki tagada isikule pärast lapse sündi asjakohane sissetulek.

16. Põhjust, miks seadusandja on kohelnud vanemahüvitisele õigust omavaid isikuid, kelle sünnitushüvitis arvutatakse RaKS § 55 lõike 3 alusel, erinevalt, ei ole vanemahüvitise seaduse ettevalmistavatest materjalidest võimalik leida.

Kui Riigikogule on teada mõni mõistlik põhjus, mis õigustab isikute ebavõrdset kohtlemist, palun mind sellest teavitada. Kui aga mõistlikku põhjust isikute ebavõrdse kohtlemise õigustamiseks ka Riigikogu ei tuvasta, palun Riigikogul astuda samme põhiseadusvastase olukorra muutmiseks.

Austusega

Allar Jõks